

Land	Norge
Domstol	Oslo tingrett
Parter	Fjaler Sparebank mod EDB Fellesdata AS
Dato for afgørelse	14. maj 2003
Afgørelsestype	Dom
Status	Retskraftig
Dato for publicering i domsdatabasen	10. juni 2020
Omtalt i It-kontraktret, 2. udgave	Ikke omtalt
Gengivet fra	Lovdata

Resumé

Sagen angik udfordringer ved omlægning af kontoplanen, der førte til forsinkelser og mangler. Retten fastslog, at der forelå et kontraktforhold mellem parterne, selvom kontrakten ikke var indgået direkte med kunden. Retten fandt, at leverandøren var ansvarlig for mangler ved levering af omlægningen, navnlig fordi leverandøren ikke havde iagttaget sin rådgivningspligt og oplyst om risici ved implementeringen. Retten fandt også, at leverandøren havde handlet groft uagtsomt ved ikke at oplyse om, hvordan vilkår fra "særvilkårskonti" uforvarende kunne overføres til andre konti under omlægningen. Retten afviste, at leverandøren var erstatningsansvarlig for forsinkelsen, da den ikke alene skyldtes leverandørens forhold, og da der ikke var en præcist defineret leveringsdato i kontrakten.

Nøgleord: forsinkelse, mangler, aftalefortolkning, rådgivningspligt

Denne dom er hentet fra Lovdata med Lovdatas tilladelse.

Udnyttelse af afgørelser fra Lovdata til forlagsvirksomhed, distribution, drift af søgbare databaser eller til undervisningsvirksomhed kræver særskilt aftale med Lovdata. Lovdata afgør i tvivlstilfælde, hvorvidt der foreligger forlagsvirksomhed, distribution, drift af søgbare databaser eller undervisningsvirksomhed.

Videresalg af Lovdatas tjenester kræver særskilt aftale.

Oslo tingrett - Dom. - TOSLO-2002-4705

Instans	Oslo tingrett – Dom.
Dato	2003-05-14
Publisert	TOSLO-2002-4705
Stikkord	Forsinkelsesrenteloven § 3.
Sammendrag	Det oppstod problemer ved omleggingen av kontoplanen for Fjaler Sparebank. Banken saksøkte EDB Fellesdata for forsinkelse og mangler i forbindelse med dette, og det ble reist motsøksmål med krav om dekning av edb-selskapets utgifter med å rette opp feilene. Det var kontraktsbestemmelser om at EDB Fellesdata bare heftet ved uaktsomhet, eller for følgeskader bare ved grov uaktsomhet. Banken fikk delvis medhold, og derved erstatning for en type feil som var oppstått. Banken ble frifunnet i motsøksmålet.
Saksgang	Oslo tingrett TOSLO-2002-4705 A/71. Rettskraftig 16.06.2003.
Parter	Saksøker: Fjaler Sparebank v/styrets leder (Simonsen Føyen advokatfirma DA v/ advokat Knut Boye). Saksøkt: EDB Fellesdata AS v/styrets leder (Advokat Geir Inge Skålevik v/adv.flm. Marit Kristin Larsen Haarr, EDB Fellesdata AS).
Forfatter	Tingrettsdommer Knut Erik Strøm.

Innholdsfortegnelse

Oslo tingrett - Dom. - TOSLO-2002-4705.....	1
Innholdsfortegnelse.....	2

Innledning

EDB Fellesdata AS er leverandør av datatjenester til Fjaler Sparebank, og sakens bakgrunn er en omlegging av kontosystemet som banken foretok omkring årsskiftet 2000/2001. Søksmålet fra banken gjelder forsinket levering, samt dekning av omkostninger som oppstod i forbindelse med komplikasjoner som skjedde ved omleggingen. EDB Fellesdata AS har reist motsøksmål for å få dekket utgiftene ved sitt merarbeid i forbindelse med disse komplikasjonene.

Stevning ble mottatt av tingretten den 3. mai 2002. Tilsvar med motsøksmål innkom i rett tid. Hovedforhandling ble avholdt 5. til 7. mars 2003. Banksjefen og regnskapssjefen i Fjaler Sparebank har avgitt forklaring. Det samme har en avdelingssjef og en seniorkonsulent hos EDB Fellesdata AS. Det er foretatt en omfattende dokumentasjon.

Saksøker hadde opprinnelig lagt ned slik påstand:

1. EDB Fellesdata AS dømmes til å betale erstatning til Fjaler Sparebank fastsatt etter rettens skjønn inntil kr 1.061.095, innen to uker etter dommens forkynnelser, med tillegg av forsinkelsesrente etter loven til betaling skjer.
2. EDB Fellesdata AS dømmes til innen to uker etter dommens forkynnelser å betale Fjaler Sparebank sakens omkostninger, med tillegg av forsinkelsesrenter etter loven til betaling skjer.

Saksøker har lagt ned slik endelig påstand:

«A. I hovedsøksmålet

1. EDB Fellesdata AS dømmes til å betale erstatning til Fjaler Sparebank fastsatt etter rettens skjønn begrenset oppad til kr 1.020.702,50 innen 2 uker fra dommens forkynnelser, med tillegg av forsinkelsesrente etter lov om forsinket betaling § 3 nr. 1 fra 1. juli 2000 til betaling skjer.
2. EDB Fellesdata AS dømmes til innen to uker etter dommens forkynnelser å betale Fjaler Sparebank sakens omkostninger, med tillegg av forsinkelsesrenter etter lov om forsinket betaling § 3 nr. 1 fra 2 uker etter dommens forkynnelser til betaling skjer.

B. I motsøksmålet:

1. Fjaler Sparebank frifinnes.
2. EDB Fellesdata AS dømmes til innen to uker etter dommens forkynnelser å betale Fjaler Sparebank sakens omkostninger, med tillegg av forsinkelsesrenter etter lov om forsinket betaling § 3 nr. 1 fra 2 uker etter dommens forkynnelser til betaling skjer.

Saksøker har under hovedforhandlingen hevdet at de har kunnet bevise et tap i forbindelse med portoutgifter som overstiger tapet som danner bakgrunn for påstanden med omleg kr 30.000,-. De har ikke forhøyet påstanden av den grunn, men hevder altså å ha en margin på omleg kr 30.000 i forhold til påstanden.

Saksøkte har bare foretatt noen justeringer i påstanden for såvidt gjelder formuleringen, samt at krav om renter for hovedstolen i motsøksmålet opprinnelig var utelatt. Saksøkte har lagt ned slik endelig påstand:

a. i hovedsøksmål:

1. EDB Fellesdata AS frifinnes.
2. Fjaler Sparebank dømmes til innen to uker etter dommens forkynnelser å betale EDB Fellesdata AS sakens omkostninger, med tillegg av forsinkelsesrente etter loven om forsinket betaling § 3 nr. 1 til betaling skjer.

b. i motsøksmål:

1. Fjaler Sparebank dømmes til å betale kr 225.263,60 innen to uker etter dommens forkynnelser, med tillegg av forsinkelsesrente etter lov om forsinket betaling § 3 nr. 1 fra en måned etter påkrav (stevning av 11.06.2002) til betaling skjer.

2. Fjaler Sparebank dømmes til innen to uker etter dommens forkynnelse å betale EDB Fellesdata AS sakens omkostninger, med tillegg av forsinkelsesrente etter loven om forsinket betaling § 3 nr. 1 til betaling skjer.

Sakens faktum i hovedtrekk

Sakens aktører

Fjaler Sparebank er en liten sparebank som idag har 16 ansatte. Aud Ingrid Espeland har vært banksjef der siden 1995. Magni Thorsen har vært ansatt i banken i omlag 40 år, og er regnskapssjef. Banken har anvendt SBS-systemet for regnskapsføring og drift på data siden 1982/83, og Thorsen har arbeidet med dette fra begynnelsen av. Hun ble regnskapssjef et par år etter at systemet ble innført.

EDB Fellesdata AS er et selskap som driver datasystemer for bankene. Selskapet er skapt gjennom en fusjon av *Telenor Novit AS* og *Fellesdata AS*. Det er *Telenor Novit AS* som hadde kundeforholdet til *Fjaler Sparebank* før fusjonen. Det er ikke nødvendig å skille mellom *Telenor Novit AS* og *EDB Fellesdata AS* i forhold til den foreliggende saken, og saksøkte vil i det følgende i hovedsak bli omtalt som *EDB Fellesdata* uansett om begivenhetene har skjedd før eller etter fusjonen.

Eika-Gruppen AS er et aksjeselskap hvor, på det aktuelle tidspunkt, 27 sparebanker var aksjonærer. *Eika-Gruppen* har idag skiftet navn til *Terra-Gruppen AS*, men omtales i det følgende kun som *Eika-Gruppen*.

Kontosystemet

Bakgrunnen for saken var at *Fjaler Sparebank* bestemte seg for å legge om sitt kontosystem. Frem til omleggingen hadde de hatt et kontosystem hvor det i datasystemet var en såkalt matrise for hver type med konti. Konti med samme type betingelser var da samlet innenfor en serie med kontonummer som tilhørte denne matrisen. Dette førte til et praktisk problem for banken når vilkårene for en kundes innskudd eller lån skulle overføres fra en type konto til en annen. For innskudds- og rammelånskonti var dette for eksempel aktuelt ved overgang fra en konto for barn til ungdomskonto, fra ungdomskonto til lønnskonto, eller ved en bestemt alder fra lønnskonto til honnørkonto. En slik endring av vilkårene medførte at kunden måtte bytte kontonummer, slik at hans konto kom inn under matrisen for den nye typen konti.

Det forelå innenfor SBS-systemet en annen måte å løse disse spørsmålene på. Man kunne opprette en mer omfattende kontoserie med en matrise som omfattet alle kontotypene innenfor et begrenset område, for eksempel alle konti med innskudd og rammelån. Innenfor denne matrisen kunne man så opprette opp til 19 undergrupper. De særlige betingelsene for en kontogruppe kunne da endres ved at man endret undergruppenummeret, mens kunden fremdeles beholdt sitt gamle kontonummer. Det var en slik omlegging *Fjaler Sparebank* og *EDB Fellesdata* foretok i bankens kontosystem, og det er forsinkelser og komplikasjoner ved denne omleggingen som danner sakens bakgrunn.

En omlegging av denne art skjer i tre faser. I første fase slår *EDB Fellesdata* sammen de tidligere nummerserier til en matrise, og de oppretter 19 undergrupper. Det er da slik at matrisen får alle forholdsordrene eller betingelsene som er lagt inn i den første av de matrisene som slås sammen. For innskudds- og rammelånskonti var dette matrisen for konti med særvilkår. I fase to må banken legge inn de betingelsene som skal gjelde for fremtiden for de enkelte undergrupper. Der dette ikke gjøres, men betingelser vedrørende de samme forhold tidligere lå i matrisen for innskudd med særvilkår, og derfor nå for hele matrisen, blir disse overført til hvert enkelt av undergruppene. Selv om slike betingelser ikke skal anvendes for vedkommende undergruppe, er det nødvendig å slette betingelsene som ellers blir overført fra matrisen. Når en person legger inn de nye opplysningene i en undergruppe, kan det være betingelser som ligger i matrisen, men hvor det ikke er opprettet noe felt for disse betingelser i skjermbildet for undergruppen. Da må vedkommende opprette et slikt felt, og deretter slette betingelsen. At en slik betingelse ligger på matrisen og vil kopieres over til undergruppen går hverken frem av skjermbildet for undergruppen, eller av de utskrifter vedkommende kan ta ut som detaljert viser hva vedkommende har gjort, men altså ikke sier noe om hva vedkommende ikke har gjort. Det finnes derimot en rapport som heter MA0620 som gir oversikt over alle betingelser, og hvor også slike uteglemler vil fremgå. For de endringer banken skulle gjøre i fase to, utgjør en slik rapport nærmere 150 sider med tall og bokstavkolonner. Etter at banken har fullført sitt arbeid med å legge inn riktige betingelser i matrisen og

undergruppene, gjennomføres siste fase av EDB Fellesdata. Dette er en massekjøring hvor de enkelte konti blir lagt inn i den undergruppe de tilhører.

Generelle avtaler mellom Eika-Gruppen og EDB Fellesdata

EDB Fellesdata har under hovedforhandlingen kommet med en anførsel om at det bare er Eika-Gruppen, ikke Fjaler Sparebank, som har noen avtale med dem. Det er også uenighet om hvilke av kontraktsbestemmelsene som eventuelt får anvendelse på de omtvistede forhold.

Det er gjeldende en hovedavtale mellom Eika-Gruppen og EDB Fellesdata hvor det under punktet om avtalens hensikt står følgende:

Hovedavtalen inneholder en overordnet beskrivelse av avtaleforholdet mellom partene. Hovedavtalen gjelder for alle ytelser fra Telenor Novit til Eika-Gruppen, eller til en eller flere banker som ved avtaleinngåelsen er med i Eika-Gruppen, og som det er inngått avtale med Telenor Novit om samtidig med denne hovedavtale eller senere.

Ved avtaleinngåelsen er følgende banker aksjonærer i Eika-Gruppen AS og heretter definert som Eika-Gruppen.

Det kommer deretter en oppregning av 27 sparebanker, deriblant Fjaler Sparebank.

Videre er det fra EDB Fellesdata gitt generelle vilkår for levering av produkter og tjenester. Tjenester var her definert slik:

Tjeneste betyr ytelser som Telenor Novit leverer til Kunden i form av Systemutvikling og -integrasjon, Basis Driftstjeneste, Systemvedlikehold, Brukerstøtte eller andre Tjenester slik dette er spesifisert i Avtaledokumentet.

I punktet om partenes generelle plikter er det i punkt 3.1. fastsatt at EDB Fellesdatas leveranser på en helhetlig måte skal dekke funksjonene i avtalene og fungere i det miljø hvor de er tilsiktet brukt. Punkt 3.2. om generell informasjonsplikt lyder:

Telenor Novit skal holde Kunden orientert om forhold som har betydning for en effektiv utnyttelse av Telenor Novits ytelser. Herunder skal Telenor Novit gjøre Kunden oppmerksom på spesielle forhold knyttet til sin ytelse som kan være av betydning for å unngå feilsituasjoner, stans eller effektivitetstap i Kundens produksjon. ...

I punkt 4.3. om oversendelse av dokumentasjon, opplysningsplikt m.v. sto det blant annet:

Telenor Novit er ansvarlig for å gi kunden tilstrekkelige opplysninger i forbindelse med alle forhold som kan være av betydning for vellykket Installasjonsforberedelse og drift. Hvis ikke annet er bestemt, skal det gis opplysninger om eventuelle krav som må stilles i forbindelse med maskin og programvare, telekommunikasjon, beregning av strømforsyning, opplegg av strømkurser, sikring av ... , og andre konkrete forhold for den aktuelle anskaffelse som Telenor Novit har kjennskap til fra annet arbeid for Kunden og som ikke fremgår av installasjonsinstruks eller tilsvarende.

Under avtalens punkt 7 er det gitt bestemmelser om at en part som blir forsinket skal varsle den annen part skriftlig om dette. Videre er det bestemmelser om en dagbot som skal løpe de 100 første dager av forsinkelsen, og at erstatning ikke kan kreves i dagbotperioden. I punkt 7.4. er krav på erstatning regulert, og dette punktet lyder:

Dersom korrekt ytelse ikke har funnet sted innen utløpet av Dagbotperioden i punkt 7.3, og dette kan bebreides Telenor Novit som uaktsomt, kan Kunden kreve erstatning for dokumenterte direkte tap han lider som følge av forsinkelsen, jf. pkt. 9.6.

Erstatning for følgetap og indirekte tap herunder fortjeneste kan bare kreves hvis Telenor Novit, eller noen denne er ansvarlig for, har utvist grov uaktsomhet eller forsett.

Avtalens punkt 9 om mangler, prisavslag og erstatning har med et avsnitt under punkt 9.2. om reglene om EDB Fellesdatas adgang til å foreta utbedringer som lyder:

Såfremt mangelen kan bebreides Telenor Novit som uaktsom, skal utgifter til konstatering av mangelen og andre utgifter som er en direkte og nødvendig følge av utbedring av mangelen dekkes av Telenor Novit. Det samme gjelder utbedring av skade som mangelen har påført øvrige deler av leveransen.

Punkt 9.6 regulerer erstatning for tap ved mangler, og lyder:

Partene kan kreve erstattet det dokumenterte direkte tap som kan tilbakeføres til mangel eller mislighold den annen part er ansvarlig for. Erstatning kan bare kreves dersom mangelen eller misligholdet kan bebreides den ansvarlige part som uaktsomt.

Erstatning for følgetap og indirekte tap herunder tapt fortjeneste, kan bare kreves hvis den ansvarlige part, eller noen han er ansvarlig for, har utvist grov uaktsomhet eller forsett.

Det gjelder også en avtale om regnskapsførsel og en avtale om konsulenttjenester mellom Eika-Gruppen og EDB Fellesdata. I punktet om ytelser som faller inn under regnskapsavtalen er det regnet om en rekke regnskapsmessige forhold. Det er også tatt med en formulering om at:

Regnskapsavalen omfatter systemdrift, nødvendig nettdrift, printing og annet som er naturlig for ovennevnte formål.

I konsulentavtalen punkt 1 om avtalens struktur står det blant annet:

Denne avtaletekst er å anse som en generell avtaletekst som skal gjelde for alle konsulentoppdrag og konsulenttjenester Telenor Novit skal utføre for Kunden, med mindre partene avtaler at oppdraget kan utføres uten at det foreligger en Konsulentavtale.

I punkt 2 om oppdragets omfang står det blant annet:

Telenor Novit skal utføre oppdrag for Kunden som er beskrevet i Konsulentavtalen. Konsulentavtalen skal gi en beskrivelse av oppdraget, formålet med oppdraget, oppdragets tidsplan samt en beskrivelse av ansvarsfordelingen mellom partene

I Konsulentavtalen skal det fremgå om Telenor Novit har ansvar for å nå et bestemt resultat (resultatforpliktelse) eller om Telenor Novit kun har ansvar for å stille konsulenter til disposisjon for Kunden og forøvrig ikke har ansvar for oppdragets resultater.

Den konkrete gjennomføringen

Bestillingsfasen

Det gikk lang tid mellom den første kontakten mellom partene om omleggingen og arbeidet startet. Fjaler Sparebank knytter en mindre del av erstatningskravet til den forsinkelse de hevder at EDB Fellesdata her har gjort seg skyldig i.

Våren 1999 var det kontakt mellom Fjaler Sparebank og EDB Fellesdata om omlegging av kontosystemet. Dette resulterte i at banken ved Magni Thoresen den 26. april 1999 sendte en faks til EDB Fellesdata om «Endring av kontoplan – nye nivånummer på matrise og konti», hvor det som bemerkninger sto: «Vedlagt fylgjer som avtalt våre matrisegrupper pr. i dag, samt framlegg til nivå som eg ventar tilbakemelding på». Dette ble hos EDB Fellesdata registrert som en driftsbestilling, og bestillingen ble bekreftet skriftlig den 3. mai 1999. Ved EDB Fellesdata hadde kontakten mellom partene skjedd ved Marit Sliper, men effektueringen av

bestillingen ble overlatt til Ingmar Jensen. Den 13. september 1999 satte Jensen opp et notat til banken om hvordan gjennomføringen skulle skje. Deretter skjedde det ikke noe mer før høsten året etter. Partene er ikke enige om dette skyldtes forhold hos EDB Fellesdata eller hos Fjaler Sparebank. Arbeidet kom ikke i gang før sommeren 2000. Ifølge Fjaler Sparebank skjedde dette ved at Magni Thorsen den 13. juni 2000 mottok Jensens notat av 13. september 1999. Deretter gikk sommerferien. Det er igjen uenighet mellom partene om hvem som var skyld i at prosessen ikke gikk fortere, men den 27. og 30. oktober 2000 sendte Fjaler Sparebank fakser til EDB Fellesdata med opplysninger om matriser og nivåer. Den 31. oktober 2000 sendte banken en faks med følgende melding:

Innskot: matrise frå og med 3755.08.45001 til og med 3755.68.99996. Eg ber om at NIVÅ 3 – Studentkonto vert endra til lønnskonto ungdom. Vidare ynskjer eg å få melding om når tid vi kan vente at nivåene er på plass.

Den 6. november 2000 sendte Fjaler Sparebank en faks med følgende bemerkninger:

Eg ber om å få melding snarast om når tid vi kan forvente å få nivånummera på plass.

Gjennomføringen. Fase 1.

De øvrige tap som kreves dekket er knyttet til forhold som gikk galt i forbindelse med selve omleggingen av kontosystemet. De minst konsekvensrike feil oppstod i forbindelse med gjennomføringen av fase 1. De feilene som fikk størst konsekvenser oppstod i forbindelse med fase 2 til 3.

Den 23. november 2000 begynte EDB Fellesdata å ligge inn de nye nivåene. Begge parter var klar over at det kunne oppstå problemer med regnskapsførselen hvis ikke arbeidet var ferdig før månedsskiftet. Dette kunne redde ved at man kjørte ut tallene før månedsskiftet, men dette ble ikke gjort. EDB Fellesdata hevder de ble ferdig med denne kjøringen til onsdag 29. november, slik at banken hadde denne dagen og dagen etter til å gjennomføre fase 2. De hevder at det er mulig at banken ble bedt om å vente med legge inn betingelsene på innskuddskonti og rammelån, men i så fall har dette bare dreiet seg om noen timers forsinkelse. Fjaler Sparebank hevder at EDB Fellesdata ikke ble ferdig med å kjøre sine endringer før tidligst natt til 30. november, slik at banken bare hadde denne ene dagen for å gjennomføre fase 2. Dessuten hevder banken at de fikk beskjed om å vente med innskudd og rammelån, og at de ikke fikk beskjed om at dette var i orden før 6. desember.

Banken kom ikke igang med fase 2 før etter månedsskiftet. Dette førte til at regnskapstallene, som forventet, ble gale for november måned. I tillegg skjedde det problemer fordi vilkår fra konti med særvilkår slo igjennom for de andre kontotypene.

Gjennomføringen. Fase 2.

Hovedtyngden av erstatningskravene fra banken er knyttet til de ting som gikk galt ved gjennomføringen av fase 2 og fase 3.

Den 6. desember gjennomførte banken fase 2, hvor de la inn alle betingelsene på de enkelte undergruppene. Det ble lagt inn enkelte opplysninger som var feil. Det ble det dessuten ikke opprettet felt for å kunne gå inn å slette vilkår som lå overført i matrisen fra særvilkårskontiene, men som ikke var synlig i databildet for endringer i undergruppen.

Den 7. desember sendt Magni Thorsen en faks til EDB Fellesdata hvor det sto følgende under merknader:

Vedlagt fylgjer oppsett for kriteria for uttrekk til nivå i lånegruppene 3755.80.00002-3755.85.29998 og 3755.85.30002-3755-86.29998. Eg håpar at det går fort å få kontiane på plass i dei forskjellige nivåa for nå har vi store problem med innskot og rammelån. Alle lønnskonti, brukskonti og honnørkonti vert belasta med uttaksgebyr på grunn av at innskotsgruppa startar på dei tidlegare særvilkår. Vi får et svar strev med å tilbakeføre alle uttaksgebyra dersom de ikkje kan hjelpe oss. I tillegg har alle kontoutskriftene våre for november fått kontobetegnelse tekst: SÆRVILKÅR når det gjelde innskot.

Dette er eit sukk fra Sunnfjord. Helsing Magni.

Gjennomføringen. Fase 3.

Den 21. til 22. desember 2000 foretok EDB Fellesdata massekjøringen hvor de enkelte konti ble lagt inn i den undergruppe de tilhørte. Selve massekjøringen ble gjennomført uten komplikasjoner.

Det er på det rene at banken hele tiden hadde tilgang til utskrifter som viste hva de selv hadde lagt inn av opplysninger. EDB Fellesdata hevder også at de umiddelbart etter massekjøringen sendte den mer enn 100 sider store rapport MA0620. På denne er det mulig å kontrollere hvilke betingelser som ligger inne på den enkelte konto. Fjaler Sparebank hevder at de ikke mottok denne rapporten før 11. januar 2001.

Komplikasjonene omkring årsskiftet.

På grunn av feil opplysninger som var lagt inn, og på grunn av opplysninger som lå i matrisen og som ikke var blitt slettet i de enkelte undergrupper, oppstod det ved årsskiftet en rekke feil vedrørende renteberegninger, gebyrer, utsendelse av kontoutskrifter med mer. I tiden fra 8. januar til 24. januar ble de forskjellige forhold rettet opp og beløpene tilbakeført. Dette skjedde i samarbeid mellom EDB Fellesdata og banken. Datasystemet fungerer ikke helt på samme måten for ordinære lånekonti, idet en nullstilling her ikke er nødvendig på samme måte. For disse lånekonti oppstod det ikke problemer i ettertid.

Banken sendte ut et generelt varsel til kundene om disse problemene den 12. januar. Den 20. januar sendte EDB Fellesdata etter avtale med banken et brev til Skattedirektoratet vedrørende utsettelse av skattedatalevering for banken. Her ble det skrevet:

Banken gjorde en endring i sin kontoplan i desember 2000. Dette oppdraget ble desverre ufullstendig gjennomført hos oss; noe som førte til at så godt som alle innskuddskonto og kreditter ble mangelfullt renteberegnet for desember måned. Resultatet av renteberegningen viste at det var beregnet 6 dager for lite renter i desember.

Vi er i gang med å rette dette og vil korrigere skatterapporteringen slik at renteopplysningene for skatteåret 2000 for Fjaler Sparebank sine kunder vil bli riktig. Dette er en omfattende jobb som gjør at vi ikke kan levere skattedata for Fjaler Sparebank før 6. februar 2001.

Fra november 2000 ble gebyr ved bruk av kort ved varekjøp slettet, og banken oppdaget ikke dette før i juni 2001, og forholdet ble rettet opp fra og med juli 2001. Banken har ikke innkrevet de gebyrer som var påløpt, men ikke beregnet.

Møtet mellom partene den 29. mai 2001.

Den 29. mai 201 ble det avholdt et møte i Bergen mellom EDB Fellesdata ved Claus Gundersen, Per Ekle, Marit Sliper og Ingvar Jensen og Fjaler Sparebank ved Aud Ingrid Espeland og Magni Thorsen. Det er enighet om at tonen på dette møtet var meget god, at EDB Fellesdata påtok seg å skrive et referat fra møtet, og at noe slikt referat allikevel ikke ble skrevet. Derimot ble det, når intet referat kom, skrevet et referat fra Fjaler Sparebank som aldri er blitt godtatt av den annen part. Fjaler Sparebanks vitner er av den oppfatning at EDB Fellesdatas folk på dette måtet innrømmet at situasjonen skyldtes feil hos dem, mens EDB Fellesdatas vitner hevder at de ikke har innrømmet noen feil. Sliper har som den eneste blant vitnene forklart at de for samarbeidets skyld ble enige om at EDB Fellesdata skulle dekke utgiftene til bankens ekstraarbeid begrenset til kr 50.000.

Saksøkers anførsler

Partsforholdet

Saksøkte har ved innledningsforedraget overraskende fremsatt en anførsel om at det ikke eksisterer noe avtaleforhold mellom partene, og det er vesentlige sider ved denne anførselen som saksøkte ikke har redegjort for før under prosedyren. Dette er en form for påfunn som ikke bør få noen uttelling, som er en helt håpløs vidløftiggjøring av saken, og som er illustrerende for saksøktes generelle tendens til å vidtløftiggjøre en rekke spørsmål.

Saksøker begjærer prinsipalt denne anførselen avvist etter tvistemålsloven § 335, men saksøker fant ikke grunn til å begjære at retten tar standpunkt til avvisningsbegjæringen før sammen med dommen.

Subsidiært anfører saksøker at det foreligger en avtaleforpliktelse for EDB Fellesdata, og dette bygger på følgende forhold:

- For det første gir saksøktets anførsler rent logisk et uholdbart resultat. De tilsier at Fjaler Sparebank ikke kan gå til sak fordi de ikke er part, mens Eika-Gruppen ikke kan gå til sak fordi de ikke har lidt noe tap. Med andre ord blir forutsetningen at saksøkte uansett blir helt ansvarsfri i forhold til de ytelser de leverer
- For det andre er det her foretatt en bestilling, ytelser er levert og ytelser er fakturert. Det foreligger da et avtaleforhold uansett om forholdet faller utenfor eller innenfor de standardkontrakter som gjelder mellom partene. Den eneste mulige konsekvens av at forholdet faller utenfor standardavtalene, er at de ansvarsbegrensninger som Fjaler Sparebank påberoper seg etter disse avtaler, ville falle bort.
- For det tredje, og det er hovedpoenget, så er det ikke tvilsomt at forholdet reguleres av det generelle avtaleverket mellom partene. Fjaler Sparebank er definert som en del av Eika-Gruppen, og alle ytelser som er aktuelle fra EDB Fellesdata i henhold til dette avtaleverket, er nettopp ytelser ytet direkte til de enkelte banker som gruppen omfatter.

EDB Fellesdatas ansvar for tap

Sakens kjerne

Saksøker krever erstatning knyttet til tre faser i gjennomføringen av ny kontoplan. De krever erstatning på grunn av forsinkelser fra bestilling og frem til levering begynte, og de krever erstatning for komplikasjoner som oppstod i forbindelse med fase 1 ved gjennomføringen av endringene. De krever også erstatning for komplikasjonene som oppstod i forbindelse med fase 2 og 3 fordi banken ikke var gjort oppmerksom på at vilkårene fra særvilkårskonti ville slå igjennom i forhold til vilkårene lagt inn på de enkelte gruppene. Det er det siste av disse forholdene som utgjør kjernen i saken, og alle feil som fikk betydning for årsoppgjøret, og som oppstod etter at massekjøringen var avsluttet 22. desember 2000, er knyttet til dette forholdet.

Det er typisk for saksøktets vegring mot å ta ansvar i saken, at det tok lang tid før de innrømmet at problemet bare var knyttet til manglende nulling av vilkår som lå inne ved særvilkårskonti, og at banken ikke generelt hadde foretatt feil utfylling av de opplysninger som faktisk var fylt ut. At dette er selve hovedfeilen som ble begått illustreres ved at problemene i sin helhet var knyttet til innskudds- og rammelånskonti, mens det ikke oppstod noen problemer med ordinære lånekonti.

Kontraktsgrunnlaget

Matrisehåndboken punkt 2.6. fastsetter at matriseendringer på grunn av deres store betydning foretas av EDB Fellesdata etter skriftlig bestilling fra banken. Ifølge de generelle vilkår som var avtalt mellom EDB Fellesdata og Eika-Gruppen hadde EDB Fellesdata etter punkt 3.1. ansvar for at det de leverte skulle fungere helhetlig i det miljøet de skulle bli brukt. De pliktet etter punkt 3.2. og gjøre banken oppmerksom på spesielle forhold av betydning for å unngå feilsituasjoner, de hadde etter punkt 4.3. opplysningsplikt for alle forhold som kunne være av betydning for en vellykket installasjon, og de hadde etter punkt 4.4. ansvaret for nødvendig opplæring av bankens personale. Matriseendringen ble ikke bare omfattet av de generelle vilkår, men falt også inn under regnskapsavtalen som omfattet systemdrift, nødvendig nettdrift, printing og annet som var naturlig i forbindelse med føring av regnskapene.

Det var EDB Fellesdata som hadde hovedansvaret for EDB, og det dreiet seg i dette tilfellet om en omfattende omlegging av stor betydning for banken.

Manglende veiledning fra EDB Fellesdata

Fjaler Sparebank var vant til å bruke datasystemet, inklusive å bestille endringer i matrisene. Men banken hadde aldri foretatt en omlegging av den type som saken dreier seg om, hvor det ble lagt inn et nytt nivå med grupper under matrisen. Det dreiet seg om stor omlegging som var viktig for banken, og som EDB Fellesdata var klar over at var av en annen karakter enn det banken hadde gjort tidligere.

I det notat datert 13. september 1999, men avsendt i juni 2000, som ble satt opp av Jensen for banken fremgår det at

Eks. opptil 8 nivåer. De opplysninger som ligger inne på undergruppene kopieres til alle undernivåene. Når det er gjort vil banken selv foreta nødvendige endringer i resultatkonti, transitoriske konti etc.

Denne formuleringen sier intet om faren ved at opplysninger liggende inn på særvilkårskonti skulle overføres til andre grupper, selv om dette var grupper hvor det ikke var opprettet noe felt for de tilsvarende opplysninger. Det var også slik at oppdraget dels ble håndtert hos EDB Fellesdata av Sliper, dels av Jensen, hvilket innebar en fare for at mangelfull informasjon ble gitt til banken, da disse ikke hadde oversikt over hva den andre hadde informert om.

Det er sannsynliggjort at banken aldri fikk beskjed om at vilkår fra særvilkårskonti som ble liggende i matrisen, ville slå igjennom på undergruppene. Saksøkte har ikke bestridt dette faktum under kontakten med partene eller under saksforberedelsen. Tvert imot har de konsekvent hevdet at det forhold at det gikk bra med de ordinære lånekonti viste at banken visste hva de skulle gjøre, og at vanskelighetene skyldtes at banken hadde lagt inn feil vilkår på innskudds- og rammelånskontiene. Det var sogar saksøker som måtte stevne Sliper og Jensen som vitner for å belyse dette. Det er først under hovedforhandlingen at saksøkte og de som er ansatt der, er kommet frem til den oppfatning at banken allikevel hadde fått disse opplysningene. Det forhold at det ikke skjedde noen problemer med lånekontiene viser nettopp at banken gjorde sin del av arbeidet, så langt de var kjent med dette fra tidligere, på en helt forsvarlig og riktig måte. Svikten inntrådte på ett punkt, nemlig fordi banken ikke visste at de måtte opprette egne felt for å slette informasjon som ikke var synlig på skjermbildet for undergruppene, men allikevel slo igjennom. Dette var det ene forhold som avvek fra hva banken tidligere hadde erfaring med, og som EDB Fellesdata burde ha forstått ville være av sentral betydning å informere om.

Bankens kontrollmuligheter.

Fjaler Sparebank fikk tilsendt to typer opplysninger. Før massekjøringen fikk de tilsendt uttrekk med endringene. Banken godkjente disse samme dag som de ble mottatt, og dette skjedde 19. desember 2000 for innskudds- og rammelånskonti. Videre fikk banken straks etter massekjøringen tilgang på servicemelding lån, hvor det var opplysninger om hvilke vilkår som var lagt inn av dem for hver konto. Begge disse steder fremgikk det imidlertid bare hva banken faktisk hadde lagt inn. Det fremgikk intet om konsekvensene ved at banken hadde unnlatt å slette opplysninger.

Skjemaet MA0620 ble ikke sendt til banken før med faks den 11. januar 2002. Dette fremgår av Thorsens forklaring. EDB Fellesdata har ikke fremlagt noen dokumentasjon som viser at det er sendt tidligere, og de har heller ikke under saksforberedelsen, til tross for provokasjoner, noen gang hevdet at dette var sendt tidligere. Dette er opplysninger de først er kommet frem med under hovedforhandlingen, hvilket svekker troverdigheten av disse opplysningene. Det var først med dette skjemaet at banken hadde noen muligheter til å oppdage de feil som var inntrådt. Subsidiært anfører banken at selv om de skulle ha mottatt dette dokumentet før årsskiftet, så ville ikke dette vært tilstrekkelig. Dette fordi materialet ville vært meget omfattende, muligheten til å gjennomgå det samt rette feil i tiden før årsskiftet ville vært meget begrenset, samt at banken ikke ville hatt noen forhåndskunnskaper som innebar en oppfordring til å lete etter den typen feil som faktisk oppstod.

Problemene i november og desember 2000.

Problemene som oppstod i november og desember 2000 har betydning for to forhold. For det første førte disse problemene til en del merarbeid og forsinkelser som danner et selvstendig grunnlag for en mindre del av erstatningskravet. For det andre gjorde disse feilene at EDB Fellesdata burde blitt oppmerksom på at banken ikke var klar over de feilrisiki som forelå ved gjennomslag fra særkontovilkår liggende i matrisen.

Kjøringen av fase 1 slik at den først ble ferdig 30. november, var klart uforsvarlig av EDB Fellesdata. Dette gav banken alt for små marginer, i og med at de bare fikk en arbeidsdag for å gjennomføre fase 2. Dette fører i seg selv til et erstatningsansvar for omkostningene med de problemer som viste seg allerede i desember.

Det sentrale for hoveddelen av erstatningskravet er imidlertid at det oppstod problemer utover det banken hadde grunn til å forvente at forsinkelsen over månedsskiftet skulle forårsake. Dette viste at banken ikke var fullt klar over hvilke konsekvenser en forsinkelse over månedsskiftet virkelig førte med seg, og det viste at

banken ikke forstod hva som skjedde ved gjennomslag fra særkontovilkår som slo igjennom fra matrisen. Særlig ved faksen fra banken ved Thorsen til EDB Fellesdata den 7. desember 2000 ble dette gjort helt klart også for EDB Fellesdata.

Det rettslige grunnlaget.

Omleggingen som ble levert fra EDB Fellesdata, inneholdt sider hvor det grunnet mangelfull informasjon fra EDB Fellesdata, ble gjort feil som ført til et betydelig merarbeid for banken, og som også førte til skader på bankens renommé.

Det følger av de generelle vilkår punkt 9.2 at EDB Fellesdata, når de har opptrådt uaktsomt, plikter å dekke utgifter til konstatering av mangelen og andre utgifter som er en direkte og nødvendig følge av utbedringen av mangelen. Det følger videre av de generelle vilkår punkt 9.6 at EDB Fellesdata når de ha opptrådt uaktsomt plikter å erstatte direkte tap som kan tilbakeføres til feilene de har gjort. Banken understreker at begrensingen til tap som er en direkte følge av mangelen, ikke er det samme som en snever begrensning til direkte utlegg.

Videre plikter de når de har utvist grov uaktsomhet også å erstatte følgetap og indirekte tap, herunder tapt fortjeneste.

Fjaler Sparebank har som det fremgår ovenfor påvist at det foreligger grov uaktsomhet fra EDB Fellesdata, og banken har derfor krav på å få dekket alle sine tap i forbindelse med feilen.

Tapet

Innledning

Mye av det tapet som er lidt, er tap i form av ekstraarbeid for Fjaler Sparebank. Dette arbeidet kan ikke dokumenteres ved timelister eller overtidsbetalinger. Poenget er at det er utført et meget omfattende arbeide for å rette opp feilene, og denne arbeidsinnsatsen har gått på bekostning av annen inntektsgivende virksomhet. Det tapet som referer seg til merarbeid blant bankens ansatte, må derfor bli et anslag. Ved tidligere anledninger har partene blitt enige om kompensasjon for bankens merarbeid, og da har EDB Fellesdata i 1999 godtatt en timepris på kr 500 og i 2001 en timepris på kr 650. Den siste prisen kan derfor være et passende utgangspunkt for beregningene. Fjaler Sparebank er imidlertid klar over at det kan bli noe tilfeldig hvilket beløp man tar utgangspunkt i. Banken viser også til den høye sats EDB Fellesdata selv har anvendt for å beregne sitt motkrav. I forhold til mulige beregninger opplyser banken videre at lønnsnivået til banksjefen tilsvarer en timebetaling med sosiale utgifter på omkring kr 400 per time og for regnskapssjefen omlag kr 300 per time.

Banken er klar over at de hjelpedokumenter med beregninger over merarbeid og utgifter som er satt opp av banken, ikke er noen dokumentasjon for hva som faktisk er skjedd. Bevisførselen vedrørende disse forhold er den vitneførsel som er foretatt, hvor banksjefen og regnskapssjefen har avgitt detaljerte forklaringer og disse forhold.

Tap ved forsinket igangsettelse av arbeidet

Fjaler Sparebank har lidt et tap ved at det gikk et og et halvt år fra de bestilte omleggingen til den ble iverksatt. Den rasjonaliseringsgevinst man oppnådde ved omleggingen, var særlig at en kunde ikke lenger trengte å bytte konto når vedkommende byttet vilkårstype, for eksempel fra ungdomskonto til lønnskonto, eller fra lønnskonto til honnørkonto. Denne gevinst har banken gått glipp av på grunn av forsinkelsen.

Banken har foretatt en telling for en tre måneders periode, og funnet 29 slike endringer. Dette skulle gi et tall for et og et halvt år på 522 endringer, som for sikkerhets skyld rundes av nedover til 500. Banken har regnet utgifter ved oppretting av konti, kontovedlikehold, ekstra årsoppgaver med videre på grunn av dette til kr 3.500,-. Dessuten kommer portoutgifter ved utsending av 9000 sendinger til kundene å kr 3,30 med tilsammen kr 29.700. Dette gir merutgifter på grunn av forsinkelsen på tilsammen kr 33.200,-.

Dessuten har banken brukt 7 timers arbeid med purringer på bestillingen, hvilket gir et tap på kr 4.550,-.

Samlet tap for forsinket igangsetting av leveringer blir da kr 37.750.

Merarbeid i forbindelse med omleggingen

Fjaler Sparebanks største tap er forårsaket av det merarbeid som gikk med til å rydde opp etter at omleggingen av kontosystemet var gått feil, og kundene fikk utsendt gale opplysninger ved årsoppgjøret per 31. desember 2000.

Banken har satt opp en oversikt over hvilke arbeidsoppgaver merarbeidet har innebåret for banksjef Espeland og regnskapssjef Thorsen fra og med november 2000 til mars 2001, og denne er gjennomgått ved forklaringene i retten. Disse oversikter gir som konklusjoner 17 timer i november fordelt med 13 timer på regnskapssjef og 4 timer på banksjef, 119 timer i desember fordelt med 83 timer på regnskapssjef og 36 timer på banksjef, 202 timer i januar fordelt på 115 timer på regnskapssjef og 87 timer på banksjef, 118 timer i februar fordelt på 52 timer på regnskapssjef og 65 timer på banksjef og 27 timer i mars fordelt med 15 timer på regnskapssjef og 12 timer på banksjef. Dette gir 483 timer, som med en timepris på kr 650,- gir et tap på kr 313.950,-. I tillegg kommer det merarbeid som de øvrige medarbeidere i banken er blitt påført, særlig i form av at de måtte bruke tid på å besvare alle henvendelsene fra kunder i forbindelse med feilen. I perioden fra og med november til og med februar var det 84 arbeidsdager, og Fjaler Sparebank har regnet med at det gikk med minst et kvarter i gjennomsnitt per dag for de øvrige ansatte i denne perioden. Dette gir en tapt arbeidsinnsats på 231 timer som med en timepris på kr 650,- gir et tap på kr 150.150. Også etter at det var ryddet opp i løpet av februar, førte problemene til mer forespørsler enn normalt, idet kundene var blitt engstelige for at feilene skulle gjenta seg. I perioden mars til juni var det 77 arbeidsdager, og banken har regnet med at det i gjennomsnitt er gått med fem minutter hver dag til slike forespørsler, det vil si tilsammen 6,5 timer. Med en timepris på kr 650,- gir dette et tap på kr 4.225. Dette betyr et samlet tap på grunn av merarbeid for bankens ansatte med kr 468.325,-.

Som en bakgrunn for sannsynligheten av disse tallene, må man også se på kravet i motsøksmålet. Selv om arbeidet med å rette opp feilene i hovedsak ble gjort av og i banken, har EDB Fellesdata for sin del fremmet et krav basert på 140 timer ekstraarbeid hos dem.

EDB Fellesdata har blant annet anført at deler av arbeidet som er krevet dekket, ikke er et tap fordi det inkluderer arbeid som uansett måtte vært gjennomført i forbindelse med omleggingen av kontoplanen. Fjaler Sparebank er i begrenset grad enig i dette for regnskapssjefens del, og aksepterer derfor at 10 timers arbeid fra hennes side ikke skal med, med andre ord en reduksjon av det ovenstående beløp på kr 6.500,-.

Tap av gebyrer

En av konsekvensene av endringen i kontoplanen ble at bankens gebyr ved korttransaksjoner ved varekjøp ble slettet. Dette skjedde for alle varekjøp fra november 2000 til juni 2001. Grunnen til at denne feilen fortsatte over så lang tid var at de ikke ble oppmerksom på den før i mai 2001. Avvikene i gebyrinntekter var ikke tilstrekkelig til å se at det forelå en feil. I mars og april kan gebyrinntektene variere fordi store gebyrbeløp går inn på grunn av forfall på årsgebyr for forskjellige kort. Da gebyrinntektene for mai gikk ned, forstod banken at noe kunne være galt, og gikk inn og undersøkte. Feilen ble så rettet opp, men dette rakk de ikke å gjøre før med virkning fra juli.

Banken har klarlagt at de har gått glipp av inntekter på tilsammen 170.202 transaksjoner. Med kr 2,- i gebyr for hver transaksjon gir dette et tap på kr 340.404,-.

Banken innrømmer at de hadde en rettslig adgang til å etterkreve disse gebyrene av kundene. Med alle de problemer kundene var blitt utsatt for i forbindelse med omleggingen, var det en umulighet å belaste dem i for disse beløpene. Dette ville ført til sterke protester og tap av kunder. Det forhold at banken på grunn av sine rentebetingelser hadde for stor pågang av noe personer fra andre steder i landet som ønsket å bli kunder, er ingen indikasjon på at de ikke allikevel lett kunne miste mange av de kundene de allerede hadde.

Påførte portoutgifter

Ved stevningen ble portoutgiftene i forbindelse med komplikasjonene ved omleggingen anslått løselig til kr 10.000,-. Banken har etter dette foretatt en nærmere beregning av beløpet. De har da tatt utgangspunktet i portoutgiftene for månedene desember, januar, februar og mars 1999/2000, 2000/2001 og 2001/2002. Banken bygger på vitneforklaringene om beregningene, og har ikke lagt frem det meget omfattende tallmaterialet som ville være nødvendig hvis man krever dokumentbevis for hver portobelastning. Dette er i overenstemmelse med at motparten ikke har lagt frem noen underlagstall for sine tapsberegninger, og at ytterligere dokumentasjon ikke er blitt provosert fremlagt av motparten. Disse tall viser portoutgifter på kr 43.308,- i 1999/2000, kr 81.443,33 i 2000/2001 og kr 42.336,89 i 2001/2002. Dette viser altså et tap i underkant av kr 40.000,-. Fjaler

Sparebank har ikke av den grunn øket påstanden, men de har derfor en margin i forhold til andre poster på omlag kr 30.000,-.

Motsøksmålet

Det beløp EDB Fellesdata krever, er langt dårligere dokumentert enn de beløp Fjaler Sparebank krever. Hvis retten finner at de problemer som oppstod, utelukkende skyldes feil gjort av banken, finner ikke banken grunn til å bestride beløpets størrelse. Når det gjelder det rettslige grunnlag for at beløpet ikke skal betales vises til drøftelsen ovenfor vedrørende hovedkravet.

Rent logisk skulle det følge av EDB Fellesdatas anførsel om at det ikke er noe kontraktsforhold mellom partene, at de heller ikke kan fremme motkravet. Fjaler Sparebank anser imidlertid anførselen om at dette så lite seriøs, at de ikke ønsker å påberope seg dette som et grunnlag for frifinnelse for motkravet.

Sakens omkostninger

Fjaler Sparebank krever dekket omkostninger med tilsammen kr 496.507,40. Av dette er kr 399.833,40 ordinære utgifter i den forstand at kr 285.000 er prosessfullmektigens advokatsalær, og det øvrige er direkte utgifter som rettsgebyr, samt reise- og oppholdsutgifter for partsrepresentanter og vitner. I tillegg til dette er det krevet kr 79.450 for de ansatte i bankens eget arbeid i saken, og kr 17.224,- for utlegg banken har hatt til konsulentbistand, samt reiser for bankansatte før hovedforhandlingen. Disse utgiftene gjelder ikke parten selv, men ansatte hos parten, og er derfor ikke problematiske å ta med. Alle disse utgifter er utgifter pådratt etter at tvisten var et faktum.

Saksøktes anførsler

Hvem er rett saksøker

EDB Fellesdata kan ikke se at Fjaler Sparebank har inngått noen kontrakt med EDB Fellesdata. Det er Eika-Gruppen som har inngått kontraktene. Hvis Fjaler Sparebank skulle blitt part i disse avtalene ville det krevd en tiltredelseserklæring til den avtalen som var inngått med Eika-Gruppen, og noen slik tiltredelseserklæring er ikke avgitt. EDB Fellesdata var leveringsmessig forpliktet til å levere ytelser til Fjaler Sparebank, men dette gir ikke banken noen rett til å opptre som part.

Anførselen om at Fjaler Sparebank ikke er rett part, bør ikke avvises. Spørsmålet er først kommet opp i den senere tid, og ble derfor oversett i den innledende omgang. Det er altså ikke fremsatt på et så sent tidspunkt i overrumplingshensikt.

Ansvarsgrunnlag

Forsinkelse

Innledningsvis anfører EDB Fellesdata at hvis det foreligger et kontraktsforhold mellom partene, blir det de generelle vilkår, ikke konsulentavtalen, som regulerer forholdet. Videre har det betydning at dette var en driftsbestilling, slik at de generelle vilkårs del 4 og 5 om installasjon heller ikke har noen betydning i saken.

De generelle vilkår punkt 7.5 om krav på erstatning, forutsetter at dagbotperioden på 100 dager omhandlet i punkt 7.3 er utløpt før det kan bli tale om erstatning. En slik periode forutsetter også at en bestemt leveringsdato er avtalt. Dette var ikke tilfellet i den foreliggende sak. EDB Fellesdata måtte vente på tilbakemelding fra banken flere ganger før arbeidet kunne komme igang. Dette fører til at det ikke kan kreves erstatning.

Etter at EDB Fellesdata hadde bekreftet bestillingen den 3. mai 1999 purret Fjaler Sparebank noen ganger, mens de på andre tidspunkt var opptatt med andre forhold, og derfor ikke ønsket levering. Således ønsket de ikke levering høsten 1999 på grunn av årsoppgjøret. EDB Fellesdata satte opp og sendte et notat om gjennomføringen høsten 1999, men fikk ikke noen tilbakemelding på dette fra banken. Det var først den 27. og 30. oktober 2000 at den egentlige bestillingen kom fra banken, og da begynte Sliper ved EDB Fellesdata temmelig raskt med arbeidet, og allerede den 24. november ble den første matriseendringen kjørt. Det er derfor ikke mulig å si at leveringen fra EDB Fellesdata er vært forsinket.

Mangel

I notatet av 13. september 1999 ble det oppsummert hva som skulle gjøres. Her fremgikk det også at matriseopplysningene ville bli kopiert over på undernivåene. Forutsetningen var et det skulle skje et samarbeid hvor man delte på arbeidet, og hvor det var en klar ansvarsdeling mellom partene.

Fjaler Sparebank hadde fra før av sine egne rutiner for matriseendringer. De hadde et høyt antall matriseendringer bak seg, og dette var et ledd en rutinemessig bankfaglig virksomhet. Banken var kjent med at de måtte legge inn opplysningene selv. Det har i den forbindelse ingen betydning at sammenslåing av konti ikke var gjort før, idet banken også der var godt kjent med som skulle gjøres. Dette bekreftes ved at banken utførte sin del av arbeidet helt korrekt for lånekontiene. Det var bare for innskudd- og rammelånskonti at dette arbeidet ikke ble fullstendig utført av banken. Banken utførte altså arbeidet med trinn to med feil, og ba så selv om at trinn tre ble iverksatt av EDB Fellesdata. Da trinn tre ble iverksatt oppstod det en rekke feil, men alle disse var følgefeil av de feil banken selv hadde gjort under fase 2. Det foreligger således ingen mangel ved de ytelser EDB Fellesdata har levert, og følgelig heller ikke noe grunnlag for erstatning

Aktsomhetsvurderingen

Generelt

Hvis retten skulle komme til at det foreligger en mangel, må det etter de generelle vilkår også være oppfylt en betingelse om uaktsomhet for at erstatning overhodet kan komme på tale, og grov uaktsomhet hvis det gjelder følgetap eller indirekte tap. EDB Fellesdata understreker at et krav om grov uaktsomhet er et strengt vilkår for erstatningsplikt. Det er ikke nok at noe er å bebreide EDB Fellesdata. For at grov uaktsomhet skal foreligge må EDB Fellesdata kunne sterkt kritiseres.

Hvis retten skulle finne at det foreligger en mangel, hevder EDB Fellesdata at de ihvertfall ikke har utvist noen uaktsomhet. De har tvertimot opptrådt slik en alminnelig god og samvittighetsfull IT-leverandør kan forventes å handle.

EDB Fellesdata har hjulpet Fjaler Sparebank gjennom hele prosessen. De har hele tiden informert om hva som skulle skje, og hva banken i den forbindelse måtte gjøre selv. Banken hadde som nevnt omfattende erfaring og de håndbøker de trengte. EDB Fellesdata har forsikret seg om at banken forstod hva de skulle gjøre, men banken ba ikke om hjelp. At EDB Fellesdatas vurderinger på dette området er korrekte, bekreftes ved den korrekte måten banken gjennomførte endringene på lånekontiene på. Det er derfor allerede i utgangspunktet lite som kan bebreides EDB Fellesdata.

Fjaler Sparebanks profesjonalitet

Ved aktsomhetsvurderingen må det legges til grunn at Fjaler Sparebank er en fullt ut profesjonell aktør. De hadde benyttet SBS-systemet siden 1982/83, og regnskapssjefen hadde holdt på med dette systemet hele denne perioden. EDB Fellesdata lager systemer som danner et rammeverk hvor kunden, det vil si banken, selv legger inn sine vilkår i systemet. EDB Fellesdata har ikke ansvar for å drive bank. Dette er det banken selv som gjør, og EDB Fellesdata går bare inn i forhold som har med bankdriften å gjøre etter detaljerte oppdrag fra banken.

Personskifte

Fjaler Sparebank har lagt vekt på personskiftene hos EDB Fellesdata. EDB Fellesdata påpeker at det ikke er noe ekstraordinært ved dette, og at slikt må tillates innenfor hva som ansees som forsvarlig. I tillegg kommer det forhold at Sliper og Jensen som er de aktuelle personer i denne saken, faktisk holdt god kontakt med hverandre gjennom prosessen.

Fjaler Sparebanks forståelse av omleggingen

Det synes i ettertid som om regnskapssjef Thorsen misforstod notatet av 19. september 1999. Dette skjedde til tross for at både Sliper og Jensen også muntlig hadde orientert banken om at særvilkår ville bli kopiert ned, og at banken derfor burde ha forstått dette. Banken har et betydelig selvstendig ansvar når den bruker et system, og

må forventes å kunne håndtere dette innenfor en alminnelig bankfaglig kompetanse. Dessuten har banken et selvstendig ansvar for å spørre om hjelp hvis det er noe de ikke forstår.

EDB Fellesdata forsikret seg også om at banken var klar over hvilke ting som måtte utføres før månedsskiftet, men banken ville allikevel ikke vente før arbeidet ble satt igang. Når arbeidet først var igang purret EDB Fellesdata for å fortgang på arbeidet.

EDB Fellesdata hadde ingen grunn til å mistro de oppsett og de opplysninger de fikk fra banken.

Oppsummering

Det er intet å bebreide EDB Fellesdata som uaktsomt i forbindelse med de problemer som oppsto.

Skadelidtes eget forhold

Ved en vurdering av ansvar for uaktsomhet, må det også tas i betraktning om skadevolder selv har opptrådt på en uaktsom måte.

Banken ønsket å sette igang i slutten av november selv om dette gav små tidsmarginer i forhold til månedsskiftet november/desember. Allikevel foretok banken hverken de endringer i regnskapet som var nødvendige hvis dette ikke skulle skape problemer for månedsoppgjøret november/desember, eller skyndtet på slik at de fikk gjennomført sin fase 2 før månedsskiftet. Dette skjedde til tross for at banken var klar over hvilke problemer som ville oppstå, og til tross for at fase 1 var ferdig gjennomført 29. november, slik at banken kunne ha fullført fase 2 i tide. Det var bankens ansvar å sette så store ressurser på oppgavene at de kunne følge de nødvendige tidsplaner. EDB Fellesdata gav etter at fase 1 var gjennomført banken beskjed om å vente med fase 2, men dette dreiet seg om noen få timer. Banken har ikke lyktes med å sannsynliggjøre sin versjon om at det gikk flere dager før den fikk klarsignal til å sette igang

Da banken gjennomførte fase 2, gjorde de feil da de la inn opplysningene på innskudds- og rammelånskonti. Dette var den mest alvorlige feilen. Dette er det redegjort for foran i forbindelse med anførselene om at EDB Fellesdatas levering ikke var mangelfull.

Da omleggingen var gjennomført, gjenstod det flere dager til årsskiftet. Det må også legges til grunn at banken i samsvar med vanlige rutiner fikk tilsendt skjemaene MA0620. Banken hadde da en mulighet og et ansvar for å gå igjennom dette dokumentet for å forsikre seg om at omleggingen var i orden. Banken hadde også mulighet til å gå inn å hente ut informasjon om hva de hadde gjort. Banken foretok her ikke de nødvendige kontroller som kunne gitt anledning til å rette opp feilene.

Selv om retten finner at det i noen utstrekning skulle foreligge uaktsomhet hos EDB Fellesdata, blir i alle tilfelle denne så ubetydelig i forhold til bankens, at erstatningsansvar ikke bør ilegges eller ihvertfall sterkt reduseres.

Bankens tapsberegning

Direkte og indirekte tap

Ved beregningen av tap må man skille mellom direkte og indirekte tap. Som nevnt skal indirekte tap bare erstattes i den grad EDB Fellesdata har utvist grov uaktsomhet. Svært mange av de poster som kreves erstattet er slike indirekte tap.

Dokumentasjon

Når Fjaler Sparebank fremsetter krav om erstatning, har de også en oppfordring til å dokumentere og sannsynliggjøre de tap de påberoper seg. Det banken har fremlagt i retten tilfredsstillende ikke de krav man må stille til dokumentasjon. De har hverken fremlagt regninger, timelister eller overtidslister. De har heller ikke påvist spor i regnskapene av at banken har lidt noe tap i form som har påvirket bankens fortjeneste.

EDB Fellesdata understreker at det er tap som skal erstattes. Arbeid utført av de ansatte innenfor normal arbeidstid innebærer ikke noe tap. Arbeid utenfor normal arbeidstid innebærer bare tap hvis det medfører betaling av overtidsbetaling eller innleie av ekstra hjelp.

Timeberegningen

Hvis et tap skal beregnes ut ifra en timepris, er det bankens reelle kostpris som skal legges til grunn. Det vil si hva et timeverk, inklusive arbeidsgiveravgift med videre, faktisk koster for banken. Med en lønn for banksjefen på kr 475.000 og en lønn for regnskapssjefen på omlag kr 250-300.000 per år, skulle dette gi et tap per time på henholdsvis på omlag kr 300 og omlag kr 210 per time. Timesatsen ved de avtalte tilfellene av kompensasjon har ingen relevans for vurderingen. De to sakene dreiet seg om små beløp som ble fastsatt etter en samlet forretningsmessig vurdering uten hensyn til faktisk timepris. Heller ikke den timepris EDB Fellesdata selv har lagt til grunn for sitt krav i motsøksmålet gir noen god veiledning. Dette skyldes at lønningene er betydelig høyere i databransjen enn i bankene, samt at lønnsnivået ligger høyere i Bergen og Trondheim enn på Dale.

Antallet timer er også alt for høyt. Timene er som nevnt ikke tilstrekkelig dokumentert. I perioden november til mars tilsvarende timetallet 40 prosent av et årsverk for en person på heltid, hvilket i seg selv viser at dette tallet må være for høyt. Regnskapstall må kontrolleres uansett om de er riktige eller ikke. Derfor er mye av tiden som er gått med til dette ikke et tap som er forårsaket av dataproblemene. Videre er mye tid gått med til egeninformasjon, har ikke vært nødvendig.

Tapte gebyrinntekter

Tapet av gebyrinntekter skyldes ikke først og fremst at disse ved en feil ikke ble belastet kundene, men at Fjaler Sparebank, da de oppdaget feilen, valgte å ikke foreta en etterberegning. Dette er et valg banken selv må ta omkostningene ved. I den perioden dette gjelder hadde banken så stor pågang av nye kunder, at de måtte si nei til nye kunder som ikke hadde tilknytning til distriktet. Det var således ingen risiko for økonomisk tap for banken i form av sviktende kundegrunnlag, om de hadde belastet kundene for disse gebyrene.

Motsøksmålet

Som påvist skyldtes de problemer som oppstod, og hvor EDB Fellesdata ble påført utgifter i form av 140 ekstra arbeidstimer á kr 990,-, hvilket utgjør kr 138.600,-, de feil banken gjorde. På grunn av oppryddingsarbeidet kom også kr 39.302,60 i portoutgifter, samt det forhold at kr 47.361,- i arbeid vedrørende matriseendringen ikke er fakturert. Tilsammen gir dette et krav på kr 225.263,60.

Saksomkostninger

EDB Fellesdata krever kr 107.621, hvorav 97.960 er advokatsalær inklusive merverdiavgift, mens resten er utgifter.

EDB Fellesdata hevder at Fjaler Sparebanks krav på omkostninger er for høyt, både fordi advokat Boyes salærkrav er for høyt, og fordi banken selv må dekke de alminnelige lønnsutgifter ved at deres egne ansatte må være med å forberede saken og møte under hovedforhandling.

Rettens bemerkninger

Partenes avtaleforhold

Realitetsdrøftelsen

Retten finner det utvilsomt at det forelå et avtaleforhold mellom partene. Partene har helt fra de tok kontakt med hverandre for å bestille omleggingen og frem til hovedforhandlingens begynnelse opptrådt i samsvar med dette. Banken har ikke hatt noen kompetanse til å dra Eika-Gruppen som sådan inn i partsforholdet, eller påføre Eika-Gruppen avtaleforpliktelser. Alternativet til at det foreligger et avtaleforhold, er at alt partene har gjort har skjedd uten noen avtale som har gjort dem til parter.

Retten finner det videre klart at den avtale som utvilsomt har eksistert mellom EDB Fellesdata og Fjaler Sparebank faller inn under det generelle avtaleverk som eksisterte mellom EDB Fellesdata og Eika-Gruppen. Poenget med hovedavtalen og med de generelle vilkår var jo nettopp å ha et regelverk å forholde seg til som en ramme, hvor den enkelte bank innenfor disse rammer kunne inngå avtaler med EDB Fellesdata. Det synes heller ikke tvilsomt at avtaleverket er blitt oppfattet og praktisert på denne måten.

Retten finner på denne bakgrunn også at EDB Fellesdata nyter godt av de ansvarsbegrensninger som er inntatt i de generelle vilkår. Det vil si at det ikke er tilstrekkelig å konstatere forsinkelse eller mangler, men at det i tillegg kreves at EDB Fellesdata har opptrådt uaktsomt for at erstatningsansvar skal inntre. Erstatning for følgetap eller indirekte tap kan bare ilegges hvis denne uaktsomheten i tillegg er grov.

Slik saken konkret står, vil ikke spørsmålet om noen av de andre tilleggsavtalene også får anvendelse, få noen betydning for utfallet av saken. Retten trenger derfor ikke å ta standpunkt til om konsulentavtalen eller regnskapsavtalen får anvendelse på forholdet.

Prosessuelt

Fjaler Sparebank har ikke begjært noen utsettelse av saken for å forberede seg på anførselene om at de ikke var rett saksøker. Som drøftelsen av realitetene ovenfor viser, var denne anførselen så åpenbart uholdbar at noen slikt behov vanskelig kunne tenkes å oppstå. Retten anser det også utelukket at anførselene ble fremsatt på et så sent tidspunkt i forhalingshensikt, i og med at heller ikke EDB Fellesdata på noen måte har ønsket en utsettelse av hovedforhandlingen. Etter tvistemålsloven § 335 gjenstår det derfor bare en grunn som kan føre til avskjæring, og det er at anførselen er fremsatt på et sent tidspunkt i overrumplingshensikt. Retten kan ikke se at det finnes noen forhold som på avgjørende måte kunne endre forutsetningene, og som har endret seg fra saksanlegget og frem til hovedforhandlingen. Det er altså vanskelig å se andre grunner til at denne anførselen kommer så sent enn overrumplingshensikt på den ene siden, eller manglende kompetanse eller oversikt på den annen. Tatt i betraktning hvor uholdbar anførselen var, og tatt i betraktning hvor lite EDB Fellesdata hadde i utsikt å vinne med å holde anførselen tilbake, må retten konkludere med at den mest sannsynlige årsak til at anførselen ble fremsatt så sent, var inkompetanse eller manglende oversikt. Anførselen blir derfor ikke å avskjære, men istedet å realitetsavgjøre slik det er gjort ovenfor.

Forsinkelse av bestillingen

Retten kan ikke finne at det foreligger en forsinkelse fra EDB Fellesdatas side. Det er for såvidt korrekt at det har gått svært lang tid fra omleggingen ble bestilt til arbeidet med dette kom ordentlig igang. Det er imidlertid ikke slik at dette utelukkes skyldes en av partene. For noe av tiden skyldtes det sommel og personsifter hos Fellesdata, i noen grad skyldtes det prioriteringer hos Fjaler Sparebank. Hovedpoenget er at begge parter i stor grad lot situasjonen fortsette, uten at det skjedde annet enn muntlige henvendelser, uten at det var avtalt noe som helst om leveringstidspunkt, og uten at banken varslet skriftlig om at de anså at en forsinkelse var iferd med å inntre. I en slik situasjon må banken selv være den nærmeste til å bære et eventuelt tap ved at effektiviteten av bestillingen tok så lang tid. Retten finner det ikke nødvendig å gå inn på en mer detaljert drøftelse av disse forhold, idet det ihvertfall ikke vil være noe grunnlag for å belaste EDB Fellesdata som uaktsomt at de ikke har gjennomført bestillingen før.

Mangler og forsinkelser ved leveringen

Begivenhetene før den 6. desember 2000

Det oppstod flere komplikasjoner i forbindelse med gjennomføringen som skyldes forhold før banken gjennomførte fase 2.

Komplikasjonene dreier seg først og fremst om problemene fordi banken ikke rakk å gjennomføre fase 2 før månedsskiftet. Dette var komplikasjoner banken var blitt fortalt at kunne oppstå, og som banken var fullstendig klar over. Retten finner å måtte legge bankens versjon av begivenhetene til grunn når det gjaldt den knappe tid det ble til å gjennomføre fase 2, nemlig en dag. Retten viser i den forbindelse til vitneforklaringene fra banksjefen og regnskapssjefen, samt til utskrifter som støtter opp under deres versjon. Når det gjelder spørsmålet om banken fikk beskjed om å vente noen få timer, eller om de fikk beskjed om å vente inntil videre, finner retten at det mest sannsynlige er at begge sider har oppfattet det de nå hevder. Det forelå med andre ord en misforståelse hvor banken frem til 6. desember trodde de hadde beskjed om å vente, mens EDB Fellesdata trodde at banken forstod at de kunne kjøre igang allerede den 30. november. Retten er av den oppfatning at det var lite aktsomt å sette igang med fase 1 på et tidspunkt hvor den ikke ble ferdig før dagen før månedsskiftet. Men begge parter var klar over at det her forelå en risiko, og begge parter var profesjonelle aktører. Retten kan derfor ikke se at problemene var mer knyttet til manglende aktsomhet hos EDB Fellesdata enn hos banken.

Enkelte av komplikasjonene som oppstod kom imidlertid overraskende på banken. Dette var komplikasjonene i forbindelse med at alle kontoutskriftene fikk kontobetegnelsen særvilkår, og med feilbelastning av uttaksgebyr på en rekke konti. På dette tidspunkt inntrådte det også manglende belastning ved varekjøp, men dette ble altså ikke banken klar over før i mai året etter. I og med at dette skjedde før fase 2 og 3 var gjennomført, fortalte det intet direkte om hvorvidt banken ville legge inn sine opplysninger i fase 2 på en korrekt måte. Det var imidlertid et klart varsko for begge parter om at omleggingen inneholdt elementer banken ikke hadde oversikt over. Retten kan ikke finne at EDB Fellesdata kan lastes som uaktsom for at disse komplikasjonen oppstod. Men det burde ha skjerpet deres aktsomhet i forhold til gjennomføringen av det videre forløpet. Heller ikke disse feilene kan føre til erstatningsplikt for EDB Fellesdata.

Gjennomføringen av fase 2 og 3

Retten legger til grunn som bevist at ved bankens gjennomføring av fase 2, skjedde det en rekke feil ved innleggingen av opplysninger. Det er disse feil som førte til hoveddelen av de komplikasjoner som oppstod i forbindelse med årsoppgjøret.

Det ble gjort enkelte positive feil fra bankens side, særlig knyttet til at det ble lagt inn feil kapitaliseringskode og feil kontoutskriftsperiode. Dette hadde ingen umiddelbar betydning, i og med at alle konti skulle renteberegnes og alle kontoutskrifter utsendes ved årsskiftet uansett. Da feilene ble rettet opp i januar fikk derfor ikke disse feilene noen praktiske konsekvenser utover selve feilretningen i datasystemet. Dessuten var det lagt inn for høy rente på ungdomskonto. Her har banken selv tatt belastningen med at det ble regnet feil renter frem til 19. januar.

De andre feilene er knyttet til at banken ikke rettet opp feil opplysninger som var blitt med fra matrisen for særvilkårskonti. Dette var feil av den typen feil hvor skjermbildet ikke gav noen informasjon om at disse opplysningene var innkopierte, og hvor det måtte opprettes et nytt felt i skjermbildet for å slette de opplysningene som lå skjult. Dette er feilene som medførte omfattende følger i forbindelse med årsoppgjøret for kundene.

Retten legger til grunn at det er en mangel ved leveringen av omleggingen når slike feil kan oppstå, og det ikke er gitt tilstrekkelig informasjon til å unngå feilene. Retten legger til grunn at det faktisk ikke var gitt slik informasjon. Den skriftlige informasjon som det er referert til tidligere i dommen, gav etter rettens oppfatning ingen beskjed om at vilkår og opplysninger som ble overført fra matrisen dels ville ligge åpent, dels ligge skjult for den som skulle gjennomføre fase 2.

Retten legger til grunn at det ikke bare var uaktsomt, men også grovt uaktsomt av EDB Fellesdata, når de ikke sørget for at dette ble forstått av banken. Situasjonen før banken kjørte fase 3 adskilte seg på flere avgjørende måter fra situasjonen før banken kjørte fase 1. For det første lå det en nærliggende fare i at vilkår som måtte slettes eller endres, dels lå skjult, dels lå åpent i skjermbildet hos den som gjennomførte fase 2. Dette var et forhold som det var nærliggende for EDB Fellesdata å være oppmerksom på, men som det var lite sannsynlig at en bank som ikke hadde gjennomført tilsvarende endringer tidligere, skulle være oppmerksom på. For det andre hadde banken ved sin lite kloke beslutning om å godta oppstart av prosessen så nær månedsskiftet november/desember, røpet at de ikke fullt ut behersket det som nå foregikk. Det samme hadde banken da de ble overrasket over en del av de komplikasjoner som oppstod i forbindelse med kjøringen av fase 1. Ved telefaksen av 7. desember 2000 fra regnskapssjef Thorsen, gjorde også banken det klart at den anså at den hadde problemer. Retten er enig med banken i at denne faksen måtte sees som et rop om hjelp, ikke bare en et signal om at banken skulle kjøre sin massekjøring, det vil si fase 3.

Retten legger til grunn vitneforklaringene fra banken om at banken ikke mottok skjemaet MA0620 før i januar.

EDB Fellesdata er på denne bakgrunn erstatningsansvarlig for de økonomiske tap Fjaler Sparebank led på grunn av disse feilene. EDB Fellesdata må samtidig bære sine egne omkostninger for å rette opp feilene, og motsøksmålet kan ikke føre frem.

Bankens tap

Tap knyttet til forsinket levering

Retten har ikke funnet at det er utvist noen uaktsomhet fra EDB Fellesdatas side vedrørende forsinket levering, og Fjaler Sparebank har følgelig ikke noe krav på å få erstattet det tap de led i den forbindelse.

Tap knyttet til manglende gebyrbelastning

Det er for slike gebyr fremsatt et krav for tap helt fra november 2000. Dette betyr at denne feilen oppstod allerede i forbindelse med fase 1 i gjennomføringen. Som det fremgår ovenfor har retten funnet at utviklingen på det tidspunkt ikke var kommet så langt at EDB Fellesdata ennå kunne sies å ha utvist en uaktsomhet i forbindelse med situasjonen. Det foreligger derfor ingen erstatningsplikt fra begynnelsen av vedrørende disse gebyrene. Det forhold at EDB Fellesdata i neste fase ble ansett uaktsomme i forhold til informasjon om det arbeidet som da skulle foretas, gjør det ikke noe mer nærliggende at de skulle finne ut av denne allerede inntrådte feilen, enn banken selv. Retten finner derfor ikke at det er knyttet uaktsomhet hos EDB Fellesdata til dette beløpet, og at de følgelig heller ikke har noen plikt til å erstatte det.

Portoutgifter

Portoutgiftene for banken i forbindelse med de feil som oppsto er i all hovedsak knyttet til de feil som oppstod etter massekjøringen i desember, og hvor det måtte et omfattende arbeide til med informasjon til kunder og utsending av korrigerte oppgaver av forskjellig slag. Disse utgiftene skal derfor erstattes.

Retten legger på grunnlag av vitneforklaringene fra banksjefen og regnskapssjefen til grunn at den oversikt disse har satt opp over portoutgifter i desember, januar, februar og mars 1999/2000, 2000/2001 og 2001/2002 er basert på korrekte tall. Portoutgiftene for de to normale år på hver side av krisen er påfallende like, nemlig kr 43.308 og kr 42.336. På den annen side er utgiftene i kriseperioden kr 81.443 uten at det foreligger noen andre sannsynliggjorte forklaringer på dette enn arbeidet med å rette feilene etter omleggingen. Det er ikke praktisk mulig å identifisere hvert enkelt brev sendt i perioden, og brevenes tilknytning til feilene ved omleggingen. Beløpet må derfor fastsettes skjønnsmessig, men beregningen viser at når retten setter det til kr 40.000, er dette meget nær det eksakte beløp.

Ekstraarbeid for banken

Banken har satt opp beregninger som viser at det er gått med 720 1/2 time til som skyldtes feilene som oppstod ved kjøringen av fase 2 og 3 av kontoomleggingen. Av dette referer 483 timer seg til banksjefen og regnskapssjefens arbeide fra november 2000 til mars 2001, 231 til arbeidsinnsats for de andre ansatte i samme periode, samt 6 1/2 time til kundeinformasjon etter denne perioden.

På bakgrunn av vitneforklaringene fra banksjefen og regnskapssjefen finner retten at disse tall må ansees sannsynliggjort som det antall timer som ble brukt i forbindelse med omleggingen etter at man fant at det var oppstått feil. Det er imidlertid en rekke faktorer som gjør at det erstatningsbetingende tap må ansees som meget lavere enn banken har påstått.

17 timer gjelder november måned. Dette referer seg til feil hvor retten ikke har funnet at det foreligger uaktsomhet, og skal ikke med. 119 timer gjelder desember måned. Retten begrenser dette skjønnsmessig med 50 timer, idet resten må ansees å gjelde feil i forbindelse med fase 1 hvor det ikke er utvist erstatningsbetingende uaktsomhet. Retten har da foretatt en reduksjon som er så vidt omfattende at den også har tatt høyde for at noen få timer med arbeid de senere månedene kan referere seg til feil som er oppstått i forbindelse med fase 1. Dette gir et anslag på timer som er gått med i forbindelse med de erstatningsbetingende manglene på 653 1/2 time, eller avrundet 650 timer.

En omfattende omlegging av kontosystemet ville også om det var gått bra, krevet en del oppfølging i form av informasjon til kunder, og i form av kontroll av opplysninger med mer. Det er slikt arbeid banken selv har anslått til 10 timer. Noe arbeid ville også følge av de feil banken selv gjorde ved å legge inn feil kapitaliseringsperioder og kontoutskriftsperioder. Dette er helt minimalt i forhold til det totale timetall, men vil allikevel utgjøre noen få timer. Ved alle disse skjønnsmessige anslag blir det også banken som i stor grad må ha bevisbyrden for beløpene størrelse. På dette grunnlag reduserer retten tallet med 40 timer, slik at det gjenstår 610 timer ekstraarbeid.

Banken skal ikke ha erstatning for det merarbeid dens ansatte er påført, men for det økonomiske tap dette merarbeid har ført til. Banken har ikke dokumentert noen timelister med overtid, ei heller noen endringer i lønnsutbetalinger i denne perioden. Retten må derfor legge til grunn at denne arbeidsinnsatsen har skjedd uten ekstra lønnsutgifter. I noen utstrekning må dette ha skjedd ved en ikke lønnet ekstrainsats fra de ansatte. En slik ekstrainsats fører ikke til noen økonomisk tap for banken, og derfor heller ikke til noen erstatningskrav

mot EDB Fellesdata. Men sett hen til arbeidets totale omfang, må størstedelen av arbeidet ha skjedd ved at andre arbeidsoppgaver ble nedprioritert, utsatt eller lignende. Svært meget av arbeidet er utført av banksjefen og regnskapssjefen som begge har en type sentrale stillinger med stort ansvar, hvor man må regne med at de allerede i utgangspunktet legger ned noe mer arbeid enn vanlig arbeidstid, og hvor det derfor er begrenset hvor meget det er rom for å yte en ekstra timeinnsats. På denne bakgrunn setter retten ned timetallet skjønnsmessig fra 610 til 500 timer.

Det aller mest vage og skjønnsmessige forhold ved tapsvurderingen, er hvordan et visst antall timers arbeidsinnsats som er skjedd til fortregning for annen arbeidsinnsats, skal omregnes i et økonomisk tap for banken. Som nevnt er det bankens reelle økonomiske tap som skal erstattes. Som nevnt har ikke banken lagt frem noen regnskapstall som viser et slik tap. Et tap ved at arbeidsoppgaver legges til siden, vil heller ikke slik som postutgiftene, avtegne seg som et tap avgrenset til bestemte måneder, eller muligens ikke en gang til et bestemt år. Bankens selv anslått de totale lønnsutgiftene per time til kr 400 per time for banksjefen og kr 300 per time for regnskapssjefen, og noe mindre for de øvrige ansatte. Dette godtas av retten. Når presserende arbeid må prioriteres, vil dette dels skje ved at man greier å unngå tap på forskjellige måter, for eksempel ved at utsatt arbeid kan fordeles og tas igjen senere, eller ved at enkelte typer arbeid kan sløyfes uten at det fører til tap. Det reelle tap må derfor ansees til en hver tid å være lavere enn den timebetaling medarbeiderne har. Også her må den som krever erstatning ha bevisbyrden, i den form at tvil om beløpets størrelse må føre til en forsiktig ansettelse. Retten legger på denne bakgrunn til grunn et gjennomsnittlig tap som tilsvarer kr 200 per time i 500 timer, hvilket gir et samlet tap på kr 100.000.

Oppsummering

Det samlede tap banken skal få erstattet blir etter dette kr 140.000,-.

Motsøksmålet

Motsøksmålets utgifter ansees å være knyttet til arbeid etter at mislighold og utvist uaktsomhet var et faktum. Som nevnt fører dette til at Fjaler Sparebank skal frifinnes i motsøksmålet.

Rentespørsmålet

Spørsmålet om utgangspunkt for renteberegningen synes ikke å være omstridt.

Saksomkostninger

I hovedsøksmålet har partene dels vunnet, dels tapt saken, og skal etter tvistemålsloven § 174 første ledd bære hver sine omkostninger. Retten finner ikke at noen av unntaksbestemmelsene i paragrafens annet ledd bør få anvendelse.

I motsøksmålet har Fjaler Sparebank vunnet fullt ut, og skal ha dekket sine omkostninger av motparten etter tvistemålsloven § 172 første ledd. Retten finner ikke at noen av unntaksbestemmelsene i annet ledd bør få anvendelse. Retten har under noe tvil funnet de omkostninger banken har krevd dekket er nødvendige og rimelige for såvidt gjelder advokatsalær og direkte utgifter, tilsammen kr 399.833,40. Til fradrag går rettsgebyr kr 7.700,- siden de omkostninger som tilkjennes gjelder motsøksmålet. Retten finner også å kunne godta kr 17.224,- i reiseutgifter og konsulentbistand som banken selv har pådratt seg. Når det gjelder bankens utgifter til egne ansattes arbeidsinnsats må imidlertid dette reduseres. Retten viser til hva som er anført vedrørende hovedkravet om omregning av ekstra arbeidsinnsats, og reduserer dette til kr 9.600,-. Dette gir et samlet krav på relevante omkostninger på kr 418.957,40.

Den delen av saken som har dreiet seg om hvorvidt det foreligger mangler eller ikke, samt uaktsomhet i den forbindelse, har vært temmelig jevnt fordelt mellom hovedsøksmål og motsøksmål, men med noe mer komplekse spørsmål i forhold til hovedsøksmålet. De deler av saken som har dreiet seg om forsinkelse, samt om tapsberegning har i all hovedsak dreiet seg om hovedsøksmålet alene. Rettens etter på denne bakgrunn andelen av omkostninger som referer seg til motsøksmålet skjønnsmessig bør settes til kr 100.000,-.

Domsslutning:

I hovedsøksmålet:

1. EDB Fellesdata AS tilpliktes å betale erstatning til Fjaler Sparebank med kr 140.000,- – kroneretthundreogførtitusen00/100 – innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse, med tillegg av forsinkelsesrente etter lov om forsinket betaling § 3 nr. 1 fra 1. juli 2000 og til betaling skjer.
2. Partene bærer hver sine omkostninger.

I motsøksmålet:

1. Fjaler Sparebank frifinnes.
2. EDB Fellesdata AS tilpliktes å betale saksomkostninger til Fjaler Sparebank med kr 100.000,- – kroneretthundretusen 00/100 – innen to uker fra dommens forkynnelse, med tillegg av forsinkelsesrenter etter lov om forsinket betaling § 3 nr. 1 fra forfall og til betaling skjer.